

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : κος ΚΥΡΜΙΖΟΓΛΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΠΛΑΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ - Α.Μ.: 030/16

ΘΕΣΣΑΛΟΝΝΙΚΗ 2021

Περίληψη

Με την παρούσα εργασία πραγματοποιείται μια προσπάθεια αποτύπωσης του πλαισίου των κοινωνικών επιχειρήσεων στη χώρα μας, της λειτουργίας αυτών και των ευκαιριών χρηματοδότησής τους.

Η εργασία αποτελείται από δύο κύριες ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία στον ευρωπαϊκό και στον ελληνικό χώρο, στις διαφορές μεταξύ των κοινωνικών επιχειρήσεων και των μη κυβερνητικών οργανισμών, στη σχετική ελληνική νομοθεσία, στην ιδιαίτερη σημασία του κοινωνικού αντίκτυπου και στη μέτρηση αυτού. Στη συνέχεια παρουσιάζονται χρήσιμα ποσοτικά και ποιοτικά ευρήματα όπως έχουν καταγραφεί σε μελέτη του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2018) η οποία σχετίζεται με τις δράσεις των κοινωνικών επιχειρήσεων. Ακολουθεί αναφορά στα στοιχεία που πρέπει να χαρακτηρίζουν έναν επιτυχημένο κοινωνικό επιχειρηματία. Η ενότητα ολοκληρώνεται με εκτενή αναφορά στις βραβεύσεις και στις διακρίσεις –εθνικές και διεθνείς- ελλήνων κοινωνικών επιχειρηματιών και ελληνικών κοινωνικών επιχειρήσεων.

Στη δεύτερη ενότητα αναλύονται οι ευκαιρίες και οι εναλλακτικές χρηματοδότησης οι οποίες παρέχονται στις κοινωνικές επιχειρήσεις. Η χρηματοδότηση αυτή μπορεί να προέρχεται από κρατικούς ή ευρωπαϊκούς φορείς, από τη σύμπραξη κρατικών και ευρωπαϊκών φορέων, από ιδιωτικές επιχειρήσεις και οργανισμούς όπως Συνεταιριστικές Τράπεζες, Ιδρύματα, επιχειρήσεις με «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», από εφαρμογές των κοινωνικών μέσων δικτύωσης, από διαγωνισμούς και από ειδικά βραβεία κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Στο τέλος της ενότητας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθη για το Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς (2017) και αφορά στις ευκαιρίες χρηματοδότησης των κοινωνικών επιχειρήσεων στη χώρα μας.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση προτάσεων για τη βελτίωση του πλαισίου των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Λέξεις – φράσεις κλειδιά: Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, Κοινωνική Επιχείρηση, Θεσμικό πλαίσιο, Κοινωνικός αντίκτυπος, Μέτρηση Κοινωνικού Αντίκτυπου, Βραβεύσεις-Διακρίσεις, Χρηματοδότηση

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες στον Επιβλέποντα Καθηγητή της εργασίας μου κ. Κυρμίζογλου Παντελή για την επιστημονική βοήθεια που μου παρείχε, για την καθοδήγηση και για τις εξαιρετικά χρήσιμες παρατηρήσεις του κατά τη διάρκεια της συγγραφής του έργου αυτού.

Ευχαριστώ επίσης τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής για το ότι αποδέχθηκαν να αξιολογήσουν την παρούσα εργασία.

Επιπλέον, ευχαριστώ όλους τους καθηγητές και τις καθηγήτριες οι οποίοι μου έδωσαν τα κατάλληλα κίνητρα και μου μεταλαμπάδευσαν ωφέλιμες γνώσεις για την πραγματοποίηση της πτυχιακής μου εργασίας.

Ένα ακόμη ευχαριστώ στους συμφοιτητές και τις συμφοιτήτριές μου που με στήριξαν κατά τη διάρκεια της πτυχιακής συγγραφής μου.

Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου για τη συμπαράσταση και τη στήριξή τους καθώς και για την πεποίθησή τους ότι, παρά τις όποιες αντίξοες συνθήκες, μπορώ να πραγματοποιήσω τα όνειρα και τους στόχους μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (ΚΑΛΟ)	8
1.1. Εισαγωγή.....	8
1.2. Ευρωπαϊκή Ένωση και κοινωνική οικονομία.....	10
1.2.1. Διαφορές Κοινωνικής Επιχείρησης - Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης (ΜΚΟ).....	10
1.3. Ελλάδα και Κοινωνική Οικονομία.....	11
1.3.1. Θεσμικό Πλαίσιο.....	12
1.3.1.1. Νόμος 4019/2011.....	13
1.3.1.2. Νόμος 4430/2016.....	13
1.3.2. Μέτρηση του Κοινωνικού Αντίκτυπου των Κοινωνικών Επιχειρήσεων...16	
1.3.3. Ποσοτικά και ποιοτικά ευρήματα μελέτης του 2018.....	18
1.4. Ο Κοινωνικός Επιχειρηματίας.....	20
1.4.1. Βραβεύσεις – Διακρίσεις Ελλήνων Κοινωνικών Επιχειρηματιών.....	21
1.4.2. Βραβεύσεις – Διακρίσεις Ελληνικών Κοινωνικών Επιχειρήσεων.....	22
2. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	25
2.1. Κρατικοί και Ευρωπαϊκοί Φορείς χρηματοδότησης.....	26
2.1.1. Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016.....	26
2.1.2. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφερειακών Ενοτήτων.....	27
2.1.3. Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (Programme for Employment and Social Innovation, EaSI).....	27
2.1.4. Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).....	28
2.2. Ιδιωτικοί Φορείς χρηματοδότησης.....	29
2.2.2. Ευρωπαϊκή επιχειρηματική φιλανθρωπία και κοινωνικές επενδύσεις.....	30
2.2.3. Ιδρύματα, Κληροδοτήματα και Εταιρείες.....	31
2.2.3.1. Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ).....	31
2.2.3.2. Κοινωφελές Ίδρυμα ΤΙΜΑ.....	31
2.2.3.3. Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση.....	32
2.2.3.4. Ίδρυμα Μποδοσάκη.....	32
2.2.3.5. The Hellenic Initiative.....	33
2.2.3.6. Η Action Finance Initiative.....	33
2.2.3.7. The People’s Trust.....	34

2.2.3.8. Σύμπραξη Εταιρειών – Οργανισμών	34
2.2.4. Διαδικτυακή Χρηματοδότηση Crowdfunding	35
2.2.4.1. Act4Greece	35
2.2.4.2. One-Up	36
2.2.4.3. Good Funding	36
2.2.4.4. Give & Fund	37
2.2.5. Διαγωνισμοί και Βραβεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.....	37
2.2.5.1. European Social Innovation Competition.....	37
2.2.5.2. Social Impact Award	37
2.2.5.3. Χρηματοδοτικό Ταμείο της «Pernot Ricard»	38
2.3. Αποτελέσματα έρευνας του 2017 για τη χρηματοδότηση των ελληνικών κοινωνικών επιχειρήσεων	38
3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ	41
4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	43

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Το φάσμα των Κοινωνικών Επιχειρήσεων	9
Πίνακας 2: Φορείς Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Ν.4430/2016) την 1.10.2020	12
Πίνακας 3: Ελληνική Νομοθεσία για τις ΚΑΛΟ	15
Πίνακας 4: Κέντρα Στήριξης ΚΑΛΟ ανά Περιφέρεια.....	19
Πίνακας 5: Φορείς χρηματοδότησης ελληνικών Κοινωνικών Επιχειρήσεων (Κ.Ε.)	39

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (ΚΑΛΟ)

1.1.Εισαγωγή

«Γίνε η αλλαγή που θέλεις να δεις στον κόσμο».

Με τα λόγια αυτά του Καντ θέλησε η T.O.P team –ομάδα εθελοντών προπτυχιακών φοιτητών- του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος να επικοινωνήσει το θέμα της ημερίδας «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα-Κοινωνική Καινοτομία» που διοργάνωσε τον Μάρτιο του 2020. Στην διοργάνωση τέθηκε η επιτακτική ανάγκη δημιουργίας και ανάπτυξης περισσότερων κοινωνικών επιχειρήσεων με σκοπό την αντιμετώπιση βασικών κοινωνικών παθογενειών που αφορούν την ανεργία, τις κοινωνικές ανισότητες, την αδυναμία κοινωνικής ενσωμάτωσης, την περιβαλλοντική ρύπανση και την ανεπάρκεια κοινωνικής αλληλεγγύης (www.cityportal.gr).

Την τελευταία δεκαετία τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προωθούν, όλο και περισσότερο, το μοντέλο οικονομικής δραστηριοποίησης της «κοινωνικής επιχείρησης». Σήμερα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το 10% του συνόλου των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απασχολώντας περίπου 10 εκατομμύρια εργαζόμενους (www.europa.eu). Στα κεφάλαια που ακολουθούν αποτυπώνονται βασικές έννοιες και στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική επιχείρηση καθώς και με τους τρόπους χρηματοδότησής τους στη χώρα μας.

Ο κοινωνικός τομέας, ο οποίος αναφέρεται και ως τρίτος τομέας της οικονομίας, αναδύεται μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα και έχει ως στόχο την επίλυση των κοινωνικών και άλλων προβλημάτων των κοινωνιών σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο μέσα από την παραγωγή κοινωνικής αξίας και την ανάπτυξη της κοινότητας και των μελών της. Οικονομικές, επιχειρηματικές, παραγωγικές και κοινωνικές δραστηριότητες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις οι οποίες, από Φιλανθρωπικές και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, από Συνεταιρισμούς και αμιγώς Κοινωνικές Επιχειρήσεις που, βάση του καταστατικού τους, επιδιώκουν το συλλογικό όφελος και την ικανοποίηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων (Ν.4019/2011).

Αξίες και επιδιώξεις της Κοινωνικής και Αλληλεγγυας Οικονομίας αποτελούν η δημοκρατία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η πρόληψη των κοινωνικών ανισοτήτων, η προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία, η ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου, η ενίσχυση των δημοκρατικών δομών, η κοινωνική καινοτομία, η κοινωνική ενσωμάτωση, η οικολογική βιωσιμότητα, η συνεργασία, η αμοιβαιότητα και η αλληλεγγύη (www.koinsep.org).

Η φύση, η δομή αλλά και η χρηματοδότηση των φορέων του τρίτου αυτού τομέα της οικονομίας διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα. Για τον λόγο αυτό, οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα και μπορεί να έχουν αμιγώς φιλανθρωπικό προσανατολισμό έως και αμιγώς εμπορικό χαρακτήρα (πίνακας 1).

Πίνακας 1: Το φάσμα των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Αμιγώς Φιλανθρωπικό \longleftrightarrow Αμιγώς Εμπορικό

Κίνητρα, Μέθοδοι, Στόχοι	Έκκληση καλής θελήσεως, Στόχος η "Αποστολή", Κοινωνική Αξία	Μικτά κίνητρα, Καθοδήγηση αποστολής & αγορών, Κοινωνική & Οικονομική Αξία	"Προσωπικό" συμφέρον, Στόχος η αγορά-στόχος, Οικονομική Αξία	
Κύριοι ενδιαφερόμενοι	Ωφελούμενοι	Μηδενικές πληρωμές	Επιδοτούμενες τιμές ή συνδυασμός άρτιων με μηδενικές πληρωμές	Ισχύουσες τιμές αγοράς
	Κεφάλαιο	Δωρεές, επιχορηγήσεις	Ελάχιστο κεφάλαιο ή συνδυασμός δωρεών με κεφάλαιο αγοράς	Κεφάλαιο αγοράς
	Εργατικό δυναμικό	Εθελοντές	Χαμηλότερες της αγοράς αμοιβές προσωπικού, ή απασχόληση εθελοντών και αμοιβόμενων υπαλλήλων	Μισθοδοσία εργατικού δυναμικού σύμφωνη με το εκάστοτε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο
	Προμηθευτές	Δωρεές σε είδος	Ειδικές προσφορές, ή συνδυασμός δωρεών σε είδος και οικονομικών ενισχύσεων	Ισχύουσες τιμές αγοράς

Πηγή: Dees, J. G., (1998). "Enterprising Non Profits", Harvard Business Review

1.2. Ευρωπαϊκή Ένωση και κοινωνική οικονομία

Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προάγουν την κοινωνική οικονομία με σκοπό την εξασφάλιση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, της ενδογενούς ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών και της επίλυσης των βασικότερων προβλημάτων των κρατών-μελών της που είναι η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δραστηριοποιούνται περισσότερες από 2.000.000 κοινωνικές επιχειρήσεις που απασχολούν 14,5 εκατομμύρια εργαζόμενους οι οποίοι αποτελούν το 5,9% της συνολικής απασχόλησης και το 6,7% της έμμισθης απασχόλησης ενώ συνεισφέρουν στο 8% του Α.Ε.Π. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της Ισπανίας και της Ιταλίας οι οποίες, την τελευταία δεκαετία, σημείωσαν αύξηση της απασχόλησης στις κοινωνικές επιχειρήσεις κατά 58% και 400% αντίστοιχα (www.eesc.europa.eu).

1.2.1. Διαφορές Κοινωνικής Επιχείρησης - Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης (ΜΚΟ)

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις διαφοροποιούνται επιχειρηματικά από τους παραδοσιακούς μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς (ΜΚΟ). Η βασική τους διαφορά αφορά στο ότι εκτός από την εμπορική τους δραστηριότητα είναι και κοινωνικά καθολικά αποδεκτές αφού δημιουργούν κοινωνική αξία όπως αυτή ορίζεται από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Σε αντίθεση με τους ΜΚΟ οι κοινωνικές επιχειρήσεις επιδιώκουν κυρίως κοινωνικούς στόχους ενώ κατά περίπτωση χρησιμοποιούν οικονομικά μέσα για να τους επιτύχουν. Επιπλέον, για να εξομαλύνουν ή και να βοηθήσουν στην επίλυση καίριων κοινωνικών προβλημάτων (ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, προστασία περιβάλλοντος κ.ά.) αναλαμβάνουν δυναμικές πρωτοβουλίες και καινοτόμες λύσεις. Οι ΜΚΟ δεν περιορίζουν τη δράση τους στο πλαίσιο αυτό αλλά χρησιμοποιούν οικονομικά, πολιτικά αλλά και νομικά μέσα, για να επιτύχουν τους στόχους τους. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις, από την άλλη, για να εξασφαλίσουν οικονομική βιωσιμότητα ακολουθούν διαδικασίες σχεδιασμού συγκεκριμένων στρατηγικών. Οι ΜΚΟ δε μπαίνουν σε μια τέτοια διαδικασία αλλά εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητά τους μέσω της αναζήτησης δωρεών ή μέσω της

απασχόλησης εθελοντικού ανθρώπινου δυναμικού. Για τις κοινωνικές επιχειρήσεις ο εθελοντισμός είναι σίγουρο ότι δεν αποτελεί μία επιλέξιμη πρακτική (Siqueira, 2018).

1.3. Ελλάδα και Κοινωνική Οικονομία

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Thomson Reuters Foundation για τις χώρες στις οποίες το κοινωνικό, φορολογικό και νομοθετικό πλαίσιο ευνοεί την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, η Ελλάδα σκαρφάλωσε από την 39^η θέση που κατείχε στην παγκόσμια κατάταξη το 2016 στην 28^η θέση το 2019, βρέθηκε στη 2^η θέση με τη Φινλανδία και τη Μαλαισία όσον αφορά την αύξηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας και στην 7^η θέση όσον αφορά τον θετικό κοινωνικό αντίκτυπο από την συμμετοχή νέων ανθρώπων στις ελληνικές κοινωνικές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα για τις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις η έρευνα αναφέρει ότι από το 2014 έως το 2019 σημείωσαν αλματώδη αύξηση κατά 349,63% (Thomson Reuters Foundation, 2019).

Η βελτίωση αυτή της θέσης της Ελλάδας κατά 11 θέσεις, όπως αναφέρει ο κ. Ιωάννης Νασιούλας - Επιστημονικός Διευθυντής του Ινστιτούτου Κοινωνικής Οικονομίας- οφείλεται στη δυνατότητα λήψης κρατικών ή/και κοινοτικών επιχορηγήσεων και στο χαμηλότερο ασφαλιστικό, φορολογικό και διοικητικό κόστος των κοινωνικών επιχειρήσεων ως απόρροια της θέσπισης του ειδικού νομοθετικού πλαισίου για τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας (www.foreis-kalo.gr).

Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται περισσότερες από 1.400 κοινωνικές επιχειρήσεις το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων έχουν τη μορφή συνεταιρισμών. Απασχολούν το 1,8% των συνολικά απασχολούμενων και το 2,9% των έμμισθων απασχολούμενων ενώ υπολογίζεται ότι δραστηριοποιούνται:

- Περισσότερες από 1400 εγγεγραμμένες ΚοινΣΕπ στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας με βάση στοιχεία του 2019
- 71 συνεταιρισμοί γυναικών που ασχολούνται με την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων και με την παροχή υπηρεσιών σε τουριστικά καταλύματα

- 17 Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοινΣΠΕ) με αντικείμενο την κοινωνική ενσωμάτωση ψυχικά νοσούντων στην αγορά εργασίας και την παραγωγή σχετικών αγαθών και υπηρεσιών και
- 1.500 – 2.000 εθελοντικές οργανώσεις άλλου τύπου, με τις 300 περίπου από αυτές να δραστηριοποιούνται ενεργά σε καθημερινή βάση (www.yrakp.gr).

Πίνακας 2: Φορείς Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Ν.4430/2016) την 1.10.2020

Φορείς	Εγγραφές	Διαγραφές	Ενεργοί Φορείς
ΚοινΣεπ Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας	1394	137	1257
ΚοινΣεπ Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων	28	6	22
ΚοινΣεπ Ένταξης Ειδικών Ομάδων	7	0	7
Συνεταιρισμοί Εργαζομένων	25	6	19
Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης-ΚΟΙ.Σ.Π.Ε.	29	0	29
Άλλοι Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας	71	1	70
Σύνολο	1554	150	1404

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων
Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας, 2020

Σύμφωνα με στοιχεία της 1^{ης} Οκτωβρίου 2020 (πίνακας 2) το 92% των εγγεγραμμένων φορέων ΚΑΛΟ στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας που λειτουργούν στη χώρα μας, βάση του Ν.4430/2016, είναι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις ενώ μόλις το 8% καλύπτεται από άλλους φορείς ΚΑΛΟ (4%), από Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης-ΚΟΙΣΠΕ (2,5%) και από Συνεταιρισμούς Εργαζομένων (1,5%) (www.yrakp.gr).

1.3.1. Θεσμικό Πλαίσιο

Ο τομέας της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Ελλάδα (ΚΑΛΟ), πέρα από κάποιες σχετικές αναφορές στο Σύνταγμα και αποσπασματικά σε κάποιους νόμους, δεν είχε αναγνωριστεί θεσμικά μέχρι το 2011. Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες, η ανεπάρκεια επιχειρηματικής τεχνογνωσίας, η έλλειψη σχετικής εκπαίδευσης, η αδυναμία δικτύωσης και προώθησης των αγαθών και υπηρεσιών του

κοινωνικού τομέα και η έλλειψη θεσμικού πλαισίου αποτέλεσαν τροχοπέδη στην αποτελεσματικότητά του δίνοντας έτσι την ευκαιρία να αναδυθούν «κοινωνικές» οργανώσεις που στην πραγματικότητα δεν αποσκοπούσαν στην παραγωγή κοινωνικής αξίας αλλά στην επίτευξη οικονομικού οφέλους (www.foreis-kalo.gr).

Στην ελληνική νομοθεσία, η πρώτη σχετική αναφορά πραγματοποιήθηκε το 1864 στο άρθρο 11 του Συντάγματος. Η διάταξη αυτή, η οποία βρίσκεται σε ισχύ και σήμερα, δίνει στους πολίτες της Ελλάδας το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι.

1.3.1.1. Νόμος 4019/2011

Σημαντικός θεωρείται ο Ν.4019/2011 με τον οποίο, για πρώτη φορά στη χώρα μας, δόθηκε ο ορισμός της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων (ΚοινΣΕπ). Με τον νόμο αυτό η ΚοινΣΕπ θεσπίστηκε ως νομική μορφή δίνοντας τη δυνατότητα στους πολίτες/κατοίκους της Ελλάδας να δημιουργούν συνεταιρισμούς με σκοπό την παραγωγή κοινωνικής αξίας. Ο Ν.4019/2011 διαχώρισε για πρώτη φορά τις ΚοινΣΕπ με κριτήριο τον επιδιωκόμενο σκοπό τους όπως αναφέρονται και αναλύονται σε επόμενη ενότητα της παρούσας εργασίας. Επιπλέον, δημιούργησε και θέσπισε το Μητρώο ΚοινΣΕπ, το Μητρώο Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (ΚοιΣΠΕ) και το Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας (ΥΠΕΚΑΑ) στο οποίο εγγράφηκαν όλοι οι σχετικοί φορείς. Ωστόσο, ο νόμος 4019/2011 επικρίθηκε έντονα για υπερβολική γραφειοκρατία και για το επίκεντρο και το πεδίο εφαρμογής του.

1.3.1.2. Νόμος 4430/2016

Ο πιο πρόσφατος νόμος που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα ο οποίος έχει ως επίκεντρο την «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και την Ανάπτυξη των Φορέων της» είναι ο Ν.4430/2016. Αποτυπώνει το νέο πλαίσιο λειτουργίας των διαφορετικών τύπων φορέων ή επιχειρήσεων οι οποίες ως στόχο έχουν την παραγωγή θετικού συλλογικού και κοινωνικού αντίκτυπου και παράλληλα την ικανοποίηση συγκεκριμένων κοινωνικών αναγκών. Ακυρώνει την προγενέστερη νομοθεσία και αντιμετωπίζει πλήθος θεμάτων κυρίως όσον αφορά το πνεύμα του νόμου. Οι φορείς

της «Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας» (ΚΑΛΟ) καθορίζονται πλέον από το νομικό καθεστώς τους και όχι από την νομική τους μορφή. Τα κριτήρια εγγραφής των φορέων στην ΚΑΛΟ αφορούν:

- τη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων (1 ψήφος ανά 1 μέλος)
- την επιχειρηματική δραστηριότητα στον ιδιωτικό τομέα (τα έσοδα από τους δημόσιους φορείς μέσα σε μια τριετία θα πρέπει να φτάνουν το πολύ έως το 65% του συνολικού τζίρου)
- έναν συγκεκριμένο και ευκρινώς καθορισμένο κοινωνικό σκοπό, με τη διανομή των κερδών υπέρ του συλλογικού και κοινωνικού έργου τους (έως 95% του ετήσιου κέρδους τους)

Επιπλέον, ο Ν.4430/2016 όσον αφορά τον «κοινωνικό αντίκτυπο»:

- ορίζει την έννοιά του ως την παραγόμενη συλλογική και κοινωνική ωφέλεια που κομίζει η δραστηριότητα του Φορέα ΚΑΛΟ στο οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο των τοπικών κοινωνιών και
- ορίζει την έννοια του «Εργαλείου Μέτρησης Κοινωνικού Αντίκτυπου» ως το μοντέλο παρακολούθησής του το οποίο όλοι οι φορείς ΚΑΛΟ έχουν τη δυνατότητα να συμπληρώνουν ώστε να βελτιώνουν τις λειτουργίες τους και να ενισχύουν τις δραστηριότητές τους (Ν.4430/2016).
- θέτει ως αρμοδιότητες του Τμήματος Έρευνας και Μελετών για την ΚΑΛΟ α).τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη της εφαρμογής του εργαλείου μέτρησης κοινωνικού αντίκτυπου (social auditing) και β).την ενσωμάτωση των διεθνών αρχών για τον κοινωνικό αντίκτυπο (Ν.4430/2016).

Τέλος, ο Ν.4430/2016 αναφέρεται στο γεγονός ότι το Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας πλέον δέχεται κάθε φορείς κάθε είδους νομικής μορφής που αποκτά την ιδιότητα φορέα ΚΑΛΟ.

Στον πίνακα που ακολουθεί πραγματοποιήθηκε μια προσπάθεια συγκεντρωτικής αποτύπωσης των νόμων και αναφορών στην ελληνική νομοθεσία για τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Πίνακας 3: Ελληνική Νομοθεσία για τις ΚΑΛΟ

Τύπος πολιτικής	Πολιτική πρακτική	Αναφορές στην ΚΑΛΟ
Σύνταγμα	Άρθρο 11 / 1864	"Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι" των ελλήνων πολιτών
	Άρθρο 109 / 1952	Οι αγροτικοί και αστικοί συνεταιρισμοί προστατεύονται από το κράτος
	Άρθρο 12 / 1975	Θεσμική κατοχύρωση και διαφοροποίηση συνεταιρισμών από τις εταιρείες και άλλες ενώσεις
Νόμοι	Νόμος 602 / 1915	Κίνητρα δημιουργίας συνεταιρισμών και δυνατότητα άλλων τύπων συνεταιριστικών φορέων να λειτουργήσουν υπό τη νομική μορφή του συνεταιρισμού
	Νόμος 4277 / 2014	Ορισμός ελάχιστου αριθμού μελών των αγροτικών συνεταιρισμών σε 10 άτομα και του κεφαλαίου βάσης σε 10.000€
Συνεταιρισμοί	Γυναικείοι Ν.921 / 1979	Δημιουργία γυναικείων συνεταιρισμών για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και του πολιτισμού
	Τράπεζες Ν.2076 / 1992	Δημιουργία συνεταιριστικών τραπεζών
	Κοινωνικοί Περ.Ευθύνης Ν.2716 / 1999	Δικαίωμα στους αποδεδειγμένους ψυχικά ασθενείς στη δημιουργία συνεταιρισμών
	Νόμος 4277 / 2014	Ορισμός ελάχιστου αριθμού μελών των αγροτικών συνεταιρισμών σε 10 άτομα και του κεφαλαίου βάσης σε 10.000€
	Κοινωνική επιχείρηση Ν.4430/2016	Ρύθμιση θεμάτων για τη σύσταση, τη λειτουργία και τη διοικητική εποπτεία των ΚΑΛΟ ως μορφή εναλλακτικής οργάνωσης οικονομικών δραστηριοτήτων
Αστικές μη Κερδοσκοπικές	Άρθρο 741 Αστικού Κώδικα	Συνιστούν σύμβαση μεταξύ δύο ή περισσότερων μερών με αμοιβαία υποχρέωση και με κοινές εισφορές την επιδίωξη κοινού σκοπού ιδίως οικονομικού
	Ν.4019 / 2011	Θέσπιση της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης ως νέου είδους επιχείρησης - ΚοινΣΕπ
Σωματεία	Άρθρο 78 Αστικού Κώδικα	Ένωση τουλάχιστον 20 προσώπων με σκοπό μη κερδοσκοπικό. Αποκτά υπόσταση με την εγγραφή του Σωματείου σε ειδικό δημόσιο βιβλίο του Πρωτοδικείου
	Άρθρο 106 Αστικού Κώδικα	Η περιουσία σωματείου που διαλύθηκε δεν διανέμεται ποτέ στα μέλη του
Ιδρύματα	Άρθρο 108 Αστικού Κώδικα	Ορίζονται ως οντότητες που χρησιμοποιούν τους πόρους τους για την επίτευξη του ειδικού σκοπού

Πηγή: www.e-nomothesia.gr

1.3.2. Μέτρηση του Κοινωνικού Αντίκτυπου των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Βάσει της ελληνικής νομοθεσίας, ως κοινωνικός αντίκτυπος ορίζεται η παραγόμενη συλλογική και κοινωνική ωφέλεια που κομίζει η δραστηριότητα ενός Φορέα ΚΑΛΟ στο οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο των τοπικών κοινωνιών. Ως Εργαλείο Μέτρησης του Κοινωνικού Αντίκτυπου ορίζεται το μοντέλο παρακολούθησής το οποίο όλοι οι φορείς ΚΑΛΟ έχουν τη δυνατότητα να συμπληρώνουν ώστε να βελτιώνουν τις λειτουργίες τους και να ενισχύουν τις δραστηριότητές τους (Ν.4430/2016).

Την τελευταία δεκαετία, οι κοινωνικές επιχειρήσεις διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα (www.europa.eu). Ο κοινωνικός αντίκτυπος και η μέτρησή τους αποτελούν προτεραιότητα για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (κοινωνικές επιχειρήσεις, δημόσιους φορείς, επενδυτές αντίκτυπου, χρήστες υπηρεσιών) (www.social.europa.gr).

Πιο συγκεκριμένα, η μέτρηση της κοινωνικής απόδοσης κοινωνικής επιχείρησης μπορεί να τη βοηθήσει

- να θέσει ρεαλιστικούς στόχους
- να βελτιώσει την εικόνα της προς τα έξω
- να αυξήσει τις πιθανότητες της για χρηματοδότηση από θεσμικούς φορείς
- να βελτιώσει τις ευκαιρίες της για προσέγγιση επενδύσεων (social investors)
- στη στρατηγική της για την παραγωγή ή/και προώθηση μελλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών
- να τοποθετηθεί στο επίκεντρο των εξελίξεων λόγω του συνεχώς αυξανόμενου παγκόσμιου ενδιαφέροντος για τη μέτρηση του κοινωνικού αντίκτυπου και των κοινωνικών επενδύσεων
- στη μεγιστοποίηση της παραγόμενης κοινωνικής αξίας
- στην επιλογή των κατάλληλων πόρων και στη διαχείριση των αποτελεσμάτων που επιφέρουν
- στην εύρεση του τρόπου με τον οποίο επικοινωνεί τις δράσεις της και
- στη βελτίωση του διαλόγου και της επικοινωνίας των άμεσα εμπλεκόμενων μερών δίνοντάς τους τη δυνατότητα για ουσιαστική συμμετοχή στον στρατηγικό σχεδιασμό της (www.europa.eu).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις θεωρούνται οργανώσεις με τριπλό στόχο (“triple bottom-line”), οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό (Hall, 2010). Για τον λόγο αυτό, αναπτύχθηκαν διάφορα εργαλεία μέτρησης του αντίκτυπού τους στην κοινωνία δύο από τα οποία χρησιμοποιούνται περισσότερο από ελληνικές επιχειρήσεις και παραθέτονται ακολούθως.

Το Εργαλείο Μέτρησης Κοινωνικού Αντίκτυπου

Πρόκειται για τη μεθοδολογία υπολογισμού και καταγραφής των κοινωνικών αποτελεσμάτων των κοινωνικών επιχειρήσεων όπως ορίστηκε στον νόμο 4430 του 2016 και καθορίζει το συλλογικό κοινωνικό όφελος που πρέπει να δημιουργούν. Το εργαλείο αυτό βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας της χώρας μας και παρέχεται δωρεάν στους ενδιαφερόμενους. Έχει ως βάση μια ομάδα απλών ερωτήσεων στα οποία καλούνται να δώσουν απαντήσεις τα άμεσα ενδιαφερόμενα μέρη των κοινωνικών επιχειρήσεων. Δίνεται έτσι η ευκαιρία στην κοινωνική επιχείρηση να προσδιορίσει τον σκοπό της, να προγραμματίσει και να οργανώσει αποτελεσματικά τις δράσεις της, να καταγράψει τις μεταβολές που απορρέουν από τις δράσεις της και να της αξιολογήσει, να εντοπίσει και να αντιμετωπίσει τυχόν αρνητικές συνέπειες. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα αποτελεσματική και άμεση μεθοδολογία συλλογής ωφέλιμων στοιχείων με τη βοήθεια της οποίας η κοινωνική επιχείρηση αντιλαμβάνεται τον τρόπο επίδρασης των δράσεών της στο κοινωνικό σύνολο (www.koinonikosantiktupos.gov.gr).

Μέθοδος SROI (Social Return on Investment)

Πρόκειται για τη μέθοδο που μετρά την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική αξία ενός έργου ή ενός προγράμματος το οποίο λαμβάνει υπόψη την πείρα των άμεσα ενδιαφερόμενων σε αυτή τη δράση. Η διαφορά της από άλλες μεθόδους μέτρησης έγκειται στο ότι προσδίδει λογιστική αξία σε αγαθά μη εμπορεύσιμα (ποιότητα ζωής) λαμβάνοντας υπόψη και τις εμπειρίες των εμπλεκομένων. Με τη μέθοδο SROI γίνεται δυνατή η αποτίμηση των αποτελεσμάτων που βιώνουν οι ενδιαφερόμενοι σε μια συγκεκριμένη δράση των οποίων η αποτίμηση δε μπορεί να πραγματοποιηθεί με λογιστικούς όρους. Ο τελικός δείκτης κοινωνικού αντίκτυπου της μεθόδου SROI

δίνεται από τον λόγο των παροχών προς τις δαπάνες της δράσης που εξετάζεται και αποτυπώνει την παραγόμενη κοινωνική αξία (www.socialvalue.gr).

1.3.3. Ποσοτικά και ποιοτικά ευρήματα μελέτης του 2018

Μελέτη-έκθεση του 2018, του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, που βασίστηκε σε έρευνα μέσω συνεντεύξεων και ομάδων εστίασης, εξήγαγε τα ακόλουθα ποσοτικά και ποιοτικά ευρήματα για τη λειτουργία και τις δράσεις των επιχειρήσεων του τομέα ΚΑΛΟ στη χώρα μας.

Ποσοτικά ευρήματα:

Νεοφυείς επιχειρήσεις: Η πλειονότητα των Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ελλάδα (68%) συστάθηκαν τα τελευταία 8 χρόνια. Το 74% των νεοφυών αυτών επιχειρήσεων σημειώνουν τζίρο κάτω από 50.000€ λόγω του ότι δεν έχουν εδραιωθεί ακόμη στην ελληνική αγορά εξαιτίας της σύντομης περιόδου λειτουργίας τους.

Δράση σε τοπικό επίπεδο: Η πλειονότητα αυτών λειτουργεί σε συνοικιακό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα: Το 80% αυτών έχουν ως σκοπό τους την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας και για τον λόγο αυτό το 38% του οικονομικού πλεονάσματός τους επανεπενδύεται για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ενίσχυση αναξιοπαθόντων ατόμων: Το 55% αυτών ενισχύουν μακροχρόνια άνεργους ενώ αρκετοί είναι οι φορείς που ενισχύουν άτομα της τρίτης ηλικίας, με μαθησιακές ή σωματικές αναπηρίες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο.

Δράση σε κλάδους παραγωγής: Οι κλάδοι παραγωγής στους οποίους κυρίως δραστηριοποιούνται είναι η κοινωνική μέριμνα, η εκπαίδευση, η παραγωγή και διάθεση τροφίμων, η ανακύκλωση και ο τουρισμός.

Γυναίκες και Διοίκηση: Το 35% αυτών διοικούν γυναίκες ενώ το ποσοστό απασχόλησής τους στον τομέα της ΚΑΛΟ είναι πολύ μεγαλύτερο από εκείνο της απασχόλησης των γυναικών στις συμβατικές επιχειρήσεις.

Ηγετικά στελέχη με ανώτερα πτυχία: Το 41% των ηγετικών στελεχών της ΚΑΛΟ είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος γεγονός που τους θέτει σε ευνοϊκή θέση όσον αφορά την δυνατότητα σχετικής εκπαίδευσής τους.

Περιθώρια επέκτασης: Υπάρχει μεγάλο περιθώριο για δραστηριοποίηση φορέων ΚΑΛΟ στους τομείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, τουρισμού, παραγωγής ενέργειας και διαχείρισης αποβλήτων.

Αισιοδοξία για το μέλλον: Το 70% των φορέων ΚΑΛΟ δηλώνει ότι αναμένει αύξηση του τζίρου μέσα στο επόμενο έτος με αντίστοιχη αύξηση του εργατικού τους δυναμικού ενώ πάνω από το 90% υποστηρίζει ότι υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης στον βιομηχανικό κλάδο και τη γεωγραφική περιοχή που δραστηριοποιούνται (www.foreis-kalo.gr).

Φορείς Στήριξης ΚΑΛΟ: Έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν έως σήμερα εννέα (9) Κέντρα Στήριξης Φορέων ΚΑΛΟ στη χώρα μας τα οποία παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 4: Κέντρα Στήριξης ΚΑΛΟ ανά Περιφέρεια

Κέντρα Στήριξης ΚΑΛΟ ανά Περιφέρεια		
Κέντρα Στήριξης	Περιφέρειες	Φορείς Υλοποίησης
Αθήνας	Αττικής	Dock-Συνεργατικός Χώρος
Ιωαννίνων	Ηπείρου	Διεθνές Κέντρο Βιώσιμης Ανάπτυξης
Μαγνησίας	Θεσσαλίας	Πορεία Υγείας Κοιν.Σ.Επ.
Κέρκυρας	Ιονίων Νήσων	Open Technologies Κοιν.Σ.Επ.
Θεσσαλονίκης	Κεντρικής Μακεδονίας	Κοιν.Σ.Επ. «Στόχος»
Χανίων	Κρήτης	Κοιν.Σ.Επ. Terra Verde
Ηρακλείου	Κρήτης	Κοιν.Σ.Επ. CommonsIab
Φωκίδας	Στερεάς Ελλάδας	Κοιν.Σ.Επ. Ν.Φωκίδας

Πηγή: www.foreis-kalo.gr

Ποιοτικά ευρήματα:

Κατακερματισμός μεταξύ των φορέων ΚΑΛΟ: Ως αποτέλεσμα της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας των κινήτρων και των μέσων λειτουργίας που χρησιμοποιούν.

Ανάγκη για αναδιάρθρωση: Οι φορείς ΚΑΛΟ τροφοδοτήθηκαν κυρίως από τα κοινωνικά κινήματα που εξελίχθηκαν από το 2008 έως και το 2011 και για το λόγο αυτό απαιτείται η αναδιοργάνωση της δομής τους.

Σε μικροοικονομικό επίπεδο: Αναγκαία θεωρείται η αναθεώρηση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και επίλυσης διαφορών.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο: Εξωτερικοί παράγοντες (κυβερνητικές διατάξεις, πρόσβαση ή μη σε χρηματοδότηση, ευαισθητοποίηση ή μη της κοινωνίας), ενισχύουν ή εμποδίζουν το έργο των φορέων ΚΑΛΟ.

Προοπτικές: Στο εγγύς μέλλον προβλέπεται ανάπτυξη του τομέα κυρίως λόγω α) της ικανότητάς του να αντιμετωπίζει την ανεργία, β) της σχέσης του με τις τοπικές κοινωνίες και τα κοινωνικά κινήματα και γ) της ανικανότητας των συμβατικών επιχειρήσεων να δημιουργήσουν οικονομικό αποτέλεσμα χωρίς να παράγουν αρνητικές συνέπειες.

Ανάγκη για χρηματοδότηση: Το βασικότερο εμπόδιο για την βιωσιμότητα και την ανάπτυξη των φορέων ΚΑΛΟ είναι η ανεπαρκής χρηματοδότησή τους είτε κατά την έναρξη των εργασιών τους (χρηματοδότηση κεφαλαίου έναρξης) είτε κατά την καθημερινή δραστηριότητά τους (ταμειακές ροές) (www.foreis-kalo.gr).

1.4. Ο Κοινωνικός Επιχειρηματίας

Ο Κοινωνικός Επιχειρηματίας είναι ένα ευαισθητοποιημένο άτομο ως προς τα καίρια προβλήματα της κοινωνίας και του περιβάλλοντος (ανέχεια, ανεργία, κοινωνικό αποκλεισμό, μόλυνση ατμόσφαιρας, ανεπάρκειες και ελλείψεις στην υγεία και την εκπαίδευση) και επιδιώκει να εισάγει, συνήθως, καινοτόμες προτάσεις και λύσεις για τον χειρισμό και την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. Χαρακτηρίζεται από φιλοδοξία, επιμονή και υπομονή και χρησιμοποιεί θεμιτά μέσα για την επίτευξη των στόχων του.

Η συμβολή ενός ικανού κοινωνικού επιχειρηματία στην παραγωγή κοινωνικής αξίας και στην εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο πολλοί και διαφορετικού αντικειμένου φορείς διεξάγουν εξειδικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και διαγωνισμούς κοινωνικής επιχειρηματικότητας μέσω των οποίων βραβεύονται οι ικανότεροι και αποτελεσματικότεροι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον λεγόμενο τρίτο τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

1.4.1. Βραβεύσεις – Διακρίσεις Ελλήνων Κοινωνικών Επιχειρηματιών

Ο μη κερδοσκοπικός και μη κυβερνητικός οργανισμός Ashoka είναι το μεγαλύτερο δίκτυο κοινωνικών επιχειρηματιών στον κόσμο, δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 80 χώρες και από το 1981 έως σήμερα έχει στηρίξει περισσότερους από 3500 κοινωνικούς επιχειρηματίες, τους λεγόμενους Ashoka fellows. Το motto του οργανισμού είναι «Everyone a changemaker» και έχει ως σκοπό την ενθάρρυνση των πολιτών του κόσμου να εφαρμόζουν δημιουργικές ιδέες και να επιφέρουν την αλλαγή στην κοινωνία τους (<https://www.ashoka.org/en-gr>). Ο κ. Θοδωρής Αναγνωστόπουλος –science communicator, κοινωνικός επιχειρηματίας, public speaker, πρόεδρος και συνιδρυτής της κοινωνικής επιχείρησης SciCo- είναι ο πρώτος Έλληνας Ashoka fellow ο οποίος, μεταξύ άλλων, πρόκειται να βραβευθεί στην ετήσια Awards Ceremony, που λόγω της πανδημίας του Covid-19, πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά τον Ιούλιο του 2020. Το όραμα του Έλληνα Ashoka fellow είναι η μετάδοση της γνώσης σε υφιστάμενους και δυνητικούς κοινωνικούς επιχειρηματίες, κυρίως νεαρής ηλικίας, ανεξάρτητα από το φύλλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, το κοινωνικό status, με σκοπό να συμβάλλει στην καταπολέμηση του επιστημονικού αναλφαριθμητισμού μέσω των κοινωνικών μέσων δικτύωσης. Πρόκειται για τη δεύτερη βράβευση του κ. Αναγνωστόπουλου αφού το 2017 του απονεμήθηκε το British Council UK Alumni Social Impact Award (www.travelling.gr).

Ένας ακόμη διαγωνισμός επιχειρηματικότητας είναι και εκείνος που διεξάγεται μέσω του προγράμματος «Δεξιότητες Ζωής: Αναπτύσσοντας Κοινωνικούς Επιχειρηματίες» του British Council, που σε συνεργασία με την τράπεζα HSBC και τον ΟΑΕΔ, διεξάγεται τα τελευταία τρία χρόνια. Στόχος του προγράμματος είναι η καλλιέργεια α) της αντίληψης για την κοινωνική επιχειρηματικότητα στους νέους και β) εκείνων

των δεξιοτήτων που απαιτούνται σε ομαδικό και ατομικό επίπεδο ώστε να αναπτύξουν καινοτόμες ιδέες και πρωτοβουλίες και αναπτύσσοντας κριτική σκέψη να τις εφαρμόσουν και μέσω ιδανικών συνεργασιών να βοηθήσουν στην εξομάλυνση ή/και στην επίλυση συγκεκριμένων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν σπουδαστές και εκπαιδευτικοί διαφόρων επαγγελματικών σχολών έχοντας τη δυνατότητα παρακολούθησης εργαστηρίων και της δημιουργίας της δικής τους εικονικής κοινωνικής επιχείρησης θέτοντας παράλληλα υποψηφιότητα στον διαγωνισμό και αποκομίζοντας χρηματικά έπαθλα. Οι συμμετέχοντες αποκτούν, μεταξύ άλλων, οικονομικές γνώσεις και εξειδικευμένη εμπειρία στους τομείς της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (www.lifo.gr).

1.4.2. Βραβεύσεις – Διακρίσεις Ελληνικών Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Μοναδικές και καινοτόμες μπορούν να χαρακτηριστούν οι πολυάριθμες περιπτώσεις Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ελλάδα οι οποίες δημιουργήθηκαν στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν και να καταπολεμήσουν μια πληθώρα κοινωνικών ζητημάτων σχετικών με τη φτώχεια, την κλιματική αλλαγή, τα ενεργειακά προβλήματα, τις υπηρεσίες υγείας, την εκπαίδευση κ.τ.λ. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθες.

Δίκτυο ΚοινΣΕπ: Πρόκειται για Επίσημο Πανελλαδικό Κέντρο Στήριξης Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας της χώρας μας το οποίο αποτελεί την κύρια ενημερωτική πύλη για τις δράσεις των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων της Ελλάδας τόσο μέσω της ιστοσελίδας του όσο και μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσής του. Δημιουργήθηκε το 2012 με σκοπό τη διάδοση των σχετικών με τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις στοιχείων και πληροφοριών και στους νέους Κοινωνικούς Επιχειρηματίες. Ετησίως λαμβάνουν χώρα πανελλαδικές συγκεντρώσεις με την πρώτη να πραγματοποιείται τον Αύγουστο του 2013. Τον Μάιο του 2017 κατά τη διάρκεια του έκτου συνεδρίου για την Κοινωνική Οικονομία βραβεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη συνεχή και ολοκληρωμένη προσφορά του και τη στήριξη περισσότερων από 360 ΚοινΣΕπ κατά τη φάση της δημιουργίας τους (www.koinsep.org).

Ελληνική Διάκριση στο 6^ο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας: Για την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών βραβεύθηκε η Ματίνα Κανάκη (2017, Βουλγαρία), μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Κοινωνικής Επιχείρησης «Κύτταρο Εναλλακτικών Αναζητήσεων Νέων» (KEAN). Πρόκειται για έναν ανοιχτό κοινωνικό σύλλογο νέων που μέσα από εναλλακτικά και καινοτόμα μοντέλα διαχείρισης της καθημερινότητας δραστηριοποιείται για την ενίσχυση των τομέων «άνθρωπος-κοινωνία», «περιβάλλον», «πολιτισμός-αθλητισμός» και «νέες τεχνολογίες». Στο πλαίσιο αυτό επιχειρούν συνεργασίες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, πραγματοποιούν εκπαιδευτικά προγράμματα και συνέδρια καθώς και προγράμματα εθελοντισμού (Ευρωπαϊκή Εθελοντική Υπηρεσία, EVS) (www.epixeiro.gr, www.kean.gr).

BIOME: Πρόκειται για ένα εργοστάσιο συνεργατικής και αλληλέγγυας οικονομίας που εδρεύει στη Θεσσαλονίκη που σταμάτησε να λειτουργεί κατά την περίοδο της κρίσης. Ωστόσο, το επαναλειτούργησαν εργαζόμενοι και κοινωνικοί παράγοντες μέσω μιας συμμετοχικής προσέγγισης και κατάφεραν να το καταστήσουν βιώσιμο παράγοντας φυσικά προϊόντα καθαρισμού, φιλικά προς το περιβάλλον και σε ιδιαίτερα προσιτές τιμές (www.viomecoop.com).

Bios Coop: Εδρεύει στη Θεσσαλονίκη και προωθεί ελληνικά συνεργατικά προϊόντα τα οποία παράγονται και επεξεργάζονται με φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες. Στόχος της εταιρείας είναι η κάλυψη των βασικών διατροφικών αναγκών των πελατών και των μελών της ιδιαίτερα εν μέσω της μακρόχρονης και συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα μας. Το οικονομικό όφελος που προκύπτει διαμοιράζεται στα μέλη της και στα μέλη της τοπικής κοινωνίας και το όποιο πλεόνασμα που δημιουργείται επενδύεται και πάλι στον συνεταιρισμό (www.facebook.com/bioscoop.gr).

Ionian Recycle: Πρόκειται για έναν αστικό συνεταιρισμό κοινωνικού σκοπού και οφέλους που δημιουργήθηκε βάσει του Ν.4019/2011 και λειτουργεί βάσει του Ν.4430/2016 και εδρεύει στον νομό Ημαθίας. Η δράση τους αφορά στην αξιοποίηση ανακυκλώσιμων υλικών και προϊόντων και χρησιμοποιεί πρακτικές που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. Διαχειρίζεται απόβλητα τηγανέλαια, ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, διάφορα υλικά όπως αλουμίνιο, χαρτί, χαρτόνι, πλαστικό, ρουχισμό και πληθώρα περιπτώσεων ανακυκλώσιμων υλικών. Ένα μέρος

από το πλεόνασμα των κερδών της διαμοιράζεται στο εργατικό δυναμικό και το υπόλοιπο διατίθεται σε κοινωνικές ανταποδοτικές δραστηριότητες και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (www.facebook.com/ionianrecycle).

Κοι.Σ.Π.Ε. Κέρκυρας «Νέοι Ορίζοντες»: Ο Κοινωνικός Συνεταιρισμός Κέρκυρας φροντίζει για τη σίτιση εξακοσίων πενήντα (650) αναξιοπαθούντων συνανθρώπων μας που ανήκουν σε ευπαθείς κυρίως κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον, τους προσφέρει υπηρεσίες ψυχολογικής και συμβουλευτικής υποστήριξης καθώς και ενημέρωση και στήριξη για την ομαλή εργασιακή και κοινωνική τους ένταξη. Σε ανταμοιβή των πολύχρονων προσπαθειών του Συνεταιρισμού ακολούθησε και η συνεργασία του με τον Δήμο Κέρκυρας για την οποία το καλοκαίρι του 2020 διακρίθηκε για την εφαρμογή Καλών Πρακτικών σε Κοινωνικά Υπεύθυνες Συμβάσεις. Πρόκειται για ειδική βράβευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αφορά στις καλές πρακτικές και συνεργασίες 27 χωρών που έχουν σχέση με τον τρόπο που οι Δημόσιοι φορείς εφαρμόζουν κοινωνικά υπεύθυνες συμβάσεις (www.koispekerk.gr).

2. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η ανεπαρκής χρηματοδότηση των Κοινωνικών Επιχειρήσεων αποτελεί το βασικό εμπόδιο τόσο κατά τη διαδικασία σύστασής τους όσο και κατά τη λειτουργία και τη μελλοντική επέκτασή τους.

Η χρηματοδότηση των Κοινωνικών Επιχειρήσεων μπορεί να προέρχεται από έσοδα από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα ή/και την ανάπτυξη άλλων παράλληλων δραστηριοτήτων, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης, από εθνικούς οργανισμούς ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), από διεθνείς οργανισμούς, από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από δωρεές τρίτων. Σύμφωνα με έρευνα του «Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» που ολοκληρώθηκε το 2017, οι δωρεές τρίτων στη χώρα μας αφορούν, σε μεγάλο ποσοστό, τις εισφορές σε είδος, κυρίως λόγω του κλίματος αλληλεγγύης και προσφοράς που επικράτησε και που εστίαζε περισσότερο σε δωρεές ειδών πρώτης ανάγκης. Επιπλέον, η έρευνα έδειξε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (65%) από τις δωρεές τρίτων (οικονομικές ή σε είδος) απορροφήθηκε από φορείς που έχουν έδρα τον Νομό Αττικής γεγονός το οποίο οφείλεται στην ύπαρξη καλύτερων και περισσότερων ευκαιριών δικτύωσης και προώθησής τους (www.foreis-kalo.gr).

Όσον αφορά το πλαίσιο της κρατικής χρηματοδότησης των ελληνικών κοινωνικών επιχειρήσεων παρατηρείται μείωση των κρατικών διατιθέμενων πόρων με αποτέλεσμα να αναγκάζονται να στραφούν προς την ιδιωτική χρηματοδότηση. Επιπλέον, ο Αναπτυξιακός Νόμος 4430 του 2016 που ψηφίστηκε για την ενίσχυση και ώθηση της κοινωνικής οικονομίας είναι σχετικά πρόσφατος και δε «βοηθά» στην ολοκληρωτική εφαρμογή πολλών από τις ρυθμίσεις που περιλαμβάνει. Ένας ακόμη παράγοντας που συμβάλλει στη δημιουργία ενός κλίματος αβεβαιότητας είναι και η αδυναμία πολλών συνεταιριστικών τραπεζών να προσφέρουν τα απαιτούμενα κεφάλαια κυρίως λόγω της πολυετούς και συνεχιζόμενης χρηματοοικονομικής κρίσης στην οποία συνέβαλε και η υγειονομική κρίση (πανδημία Covid-19) που ξεκίνησε από τον Μάιο του 2020 και συνεχίζεται έως και τις μέρες μας (Αδάμ, 2014).

2.1.Κρατικοί και Ευρωπαϊκοί Φορείς χρηματοδότησης

2.1.1. Αναπτυξιακός Νόμος 4399/2016

Με τον νόμο 4430/2016 (ΦΕΚ 205/Α/31-10-2016) συστάθηκε το «Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας» σκοπός του οποίου είναι η χρηματοδότηση προγραμμάτων και δράσεων για την ενδυνάμωση των φορέων ΚΑΛΟ όπως αυτοί ορίζονται στον εν λόγω νόμο.

Μέσω αυτού ενισχύονται εκείνες οι περιπτώσεις / πρωτοβουλίες επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και των ΚοινΣΕπ, που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της ανεργίας, στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, στη συρρίκνωση των περιφερειακών ανισοτήτων, στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και της καινοτομίας, στη δημιουργία εθνικής ταυτότητας (branding), στην εξοικονόμηση φυσικών πόρων, στη βελτίωση τεχνολογικών πρακτικών, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στη χρησιμοποίηση ξένων επενδύσεων. Αρμόδια Αρχή είναι η «Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων – Διεύθυνση Έγκρισης & Παρακολούθησης Συμμετοχών» και πηγές χρηματοδότησης αποτελούν το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), τα προγράμματα ΕΣΠΑ, η μόχλευση μέσα από Ταμειακές Συμμετοχές και τα δάνεια Ελληνικού Δημοσίου από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού.

Χρηματοδοτούνται κυρίως δραστηριότητες που αφορούν στην αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού, σε καινοτόμες πρωτοβουλίες, σε δικτυώσεις και συνέργειες, σε νέους φορείς ΚΑΛΟ και σε επενδύσεις με μείζον μέγεθος. Επιπλέον, ενισχύει τους δικαιούχους μέσω μεμονωμένων ή συνδυαστικών κινήσεων που αφορούν σε φοροαπαλλαγές, επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης και μισθολογικού κόστους, κινήσεις σταθεροποίησης του συντελεστή φορολογίας του εισοδήματος και χρηματοδοτήσεις του επιχειρηματικού ρίσκου (ταμείο συμμετοχών).

Βάση του νόμου το μέγεθος του φορέα είναι εκείνο το οποίο καθορίζει την επένδυση. Για τις ΚοινΣΕπ το ελάχιστο επιλέξιμο ύψος της επένδυσης ορίζεται στις 50.000€. Επιπλέον, τίθεται το ανώτατο ποσό που μπορεί να λάβει ο δικαιούχος, ενώ στην περίπτωση που επιχορηγείται και από άλλες πηγές θα λαμβάνεται υπόψη το συνολικό ποσό των ενισχύσεων του δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε περισσότερες επιχειρήσεις να επωφεληθούν (Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, 2016).

2.1.2. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφερειακών Ενοτήτων

Πρόκειται για την Αρχή που είναι αρμόδια για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την παρακολούθηση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων και έργων που χρηματοδοτούνται από κοινού με την Ευρωπαϊκή Ένωση και λαμβάνουν χώρα στα διοικητικά όρια της κάθε περιφέρειας. Χρηματοδοτεί δαπάνες που σχετίζονται με τα έξοδα λειτουργίας, τις αμοιβές τρίτων, τις δαπάνες προώθησης και δικτύωσης, τη μισθοδοσία για νέες θέσεις εργασίας, την προμήθεια αναλωσίμων και πρώτων υλών ή εμπορευμάτων, την προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού και την προμήθεια και παραμετροποίηση λογισμικών πακέτων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΑΝΑΔ ΕΔΒΜ που αφορά στην «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) (ΕΣΠΑ 2014-2020), από την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ) και σε ένα πολύ μικρό ποσοστό από εθνικούς πόρους. Το Πρόγραμμα, για το οποίο, μεταξύ άλλων, δικαιούχοι είναι και οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, μέσω του σχεδιασμού και της υλοποίησης παρεμβάσεων απασχόλησης, κατάρτισης και εκπαίδευσης δια βίου μάθησης, συμβάλει στην καταπολέμηση της φτώχειας, στην αντιμετώπιση της ανεργίας -ιδιαίτερα στους μακροχρόνια άνεργους, στις γυναίκες και στους άνεργους 30 – 44 ετών- και γενικότερα στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής ένταξης ευπαθών κοινωνικά ομάδων μέσα από την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας (www.espa.gr).

2.1.3. Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (Programme for Employment and Social Innovation, EaSI)

Αποτελεί πρακτική της κοινωνικής πολιτικής και στοχεύει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην ενδυνάμωση της απασχόλησης, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, στη διασφάλιση επαρκούς κοινωνικής πρόνοιας, στην εδραίωση πολιτικών καταπολέμησης της ανέχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αποτελεί μέρος ενός συνόλου προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προκηρύχθηκαν για την

περίοδο 2014 – 2020 για την αντιμετώπιση των προαναφερθέντων κοινωνικών προβλημάτων. Περιλαμβάνει τρία προγράμματα α) το πρόγραμμα PROGRESS που αφορά στον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης, β) το πρόγραμμα EURES, που αφορά στην προώθηση της κινητικότητας των επιχειρήσεων και γ) το πρόγραμμα PROGRESS MICROFINANCE που αφορά σε μικρές χρηματοδοτήσεις σε κοινωνικές επιχειρήσεις αλλά και στη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε άλλου είδους χρηματοδοτήσεις (www.ec.europa.eu).

2.1.4. Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)

Πρόκειται για τον κύριο επενδυτικό μοχλό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελείται από πέντε ταμεία που δραστηριοποιούνται από κοινού και αλληλοσυμπληρώνονται. Τα ταμεία αυτά είναι: Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας. Έως το τέλος του 2023 στοχεύουν να ολοκληρώσουν επενδύσεις σε κύριους άξονες προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να καλύψουν τις ανάγκες της κοινωνικής οικονομίας μέσα από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας με βιώσιμο τρόπο (www.ec.europa.eu). Ενδεικτικά παραθέτονται οι στόχοι και το έργο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο πραγματοποιεί στοχευμένες επιδοτήσεις / χρηματοδοτήσεις μέσω του Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τέτοια προγράμματα αποτελούν το COSME και ο Horizon 2020.

Το *COSME* προσφέρει εγγυήσεις, δάνεια και ίδια κεφάλαια μέσω των τοπικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε κοινωνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με κύριο σκοπό την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητάς τους. Συμβάλει α) στην ενδυνάμωση των επιχειρήσεων ΚΑΛΟ δίνοντάς τους τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν εύχρηστα δίκτυα όπως, μεταξύ άλλων, το «Your Business Portal», το «Enterprise Europe Network» και το «Κέντρο Υποστήριξης για θέματα Διανοητικής και Πνευματικής Ιδιοκτησίας» και β) στην

ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας μέσα από ειδικά σχεδιασμένα προγράμματα όπως το «Erasmus for Young Entrepreneurs» και το «Entrepreneurship Action Plan 2020» (www.ec.europa.eu).

Το *Horizon 2020* είναι το μεγαλύτερο σε χρηματοδότηση πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα έρευνας και καινοτομίας που υπήρξε ποτέ αφού για την επταετία από το 2014 έως το τέλος του 2020 υπολογίζεται ότι θα έχουν διατεθεί περισσότερα από 80 δις ευρώ. Βασική προτεραιότητά του αποτελούν οι κοινωνικές προκλήσεις που σχετίζονται κυρίως με θέματα υγείας, καλής διαβίωσης, κοινωνικού ρατσισμού και αποκλεισμού, προστασίας της ελευθερίας και της ασφάλειας των ευρωπαίων πολιτών, επισιτιστικής ασφάλειας, αειφόρου γεωργίας και δασοπονίας, βιοοικονομίας, έξυπνων, πράσινων και ολοκληρωμένων μεταφορών και ασφαλούς, καθαρής και αποδοτικής ενέργειας (www.ec.europa.eu).

2.2.Ιδιωτικοί Φορείς χρηματοδότησης

2.2.1. Συνεταιριστικές Τράπεζες

Πρόκειται για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία παρέχουν χρηματοδοτήσεις με οικονομικά αλλά και κοινωνικά κριτήρια, που προάγουν την παραγωγή και την ενίσχυση κοινωνικής αξίας. Ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της συνεχιζόμενης και πολυετούς οικονομικής και κοινωνικής κρίσης οι Συνεταιριστικές Τράπεζες επέδειξαν ενδιαφέρον και προχώρησαν στην ενίσχυση των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Ενδεικτικά αναφέρονται δύο περιπτώσεις Συνεταιριστικών Τραπεζών που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας.

Η *Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα* έχει συνεργαστεί με ευρωπαϊκούς φορείς χρηματοδότησης (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων) παρέχοντας, με ευνοϊκούς όρους, μακροχρόνια ευρωπαϊκά επενδυτικά δάνεια σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. (ΟΤΑ). Χρηματοδοτεί επιχειρήσεις-μέλη της Τράπεζας για την πραγματοποίηση επενδυτικών σχεδίων, έργων υποδομής και έργων ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης. Οι ευνοϊκοί όροι που προσφέρει αφορούν στη μέχρι και το 100% χρηματοδότηση των

επιχειρηματικών σχεδίων, στο χαμηλό συνολικό επιτόκιο, στη διάρκεια αποπληρωμής του δανείου ως και 8 χρόνια και στην παροχή περιόδου χάριτος μέχρι και 2 χρόνια εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο (www.pancretabank.gr). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η πρόσφατη συμφωνία της (Οκτώβριος 2016) με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (Πρόγραμμα EaSI), η οποία παρέχει τη δυνατότητα σε πάνω από 1000 μικρές επιχειρήσεις, στην Κρήτη, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, να χρηματοδοτηθούν με μικρού ύψους δάνεια των οποίων το συνολικό ποσό αγγίζει τα 15 εκατ. ευρώ και με αποπληρωμή έως και 5 χρόνια. Προφέρουν χαμηλό επιτόκιο δανεισμού ενώ δίνεται προτεραιότητα στην έναρξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας των ανέργων και στην αξιοποίηση καινοτόμων πρωτοβουλιών (www.pancretabank.gr).

Η *Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας* σε συνεργασία με το Ταμείο Επιχειρηματικότητας (ETEAN) επενδύει και χρηματοδοτεί ελληνικές επιχειρήσεις με καινοτόμες ιδέες στοχεύοντας παράλληλα και στην ανάπτυξη της βιωσιμότητάς τους. Επιπλέον, από το 2016 έως και το 2021 συνεργάζεται με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (Πρόγραμμα EasI) και συμπληρώνει χαρτοφυλάκιο δανείων για μικρές χρηματοδοτήσεις. Αφορά σε δάνεια εγγυημένα από το Ταμείο κατά 80% που μπορεί να ανέλθουν έως και τις 25000€ ανά δικαιούχο, οι οποίοι είναι ιδιώτες ή επιχειρήσεις που είτε δραστηριοποιούνται ήδη είτε βρίσκονται ακόμη στο στάδιο ίδρυσης. Επίσης, παρέχεται, σε όσους ωφελούμενους το επιθυμούν, πρόσβαση σε ειδική και εξατομικευμένη επιχειρηματική στήριξη (www.bankofkarditsa.com).

2.2.2. Ευρωπαϊκή επιχειρηματική φιλανθρωπία και κοινωνικές επενδύσεις

Ο ιδιωτικός τομέας αναπτύσσει επιχειρηματικές στρατηγικές σε κοινωνικές επιχειρήσεις με βασικό σκοπό τη δημιουργία κοινωνικού αντίκτυπου. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί ο οργανισμός *European Venture Philanthropy and Social Investment* ο οποίος εφαρμόζει πρακτικές μέτρησης του κοινωνικού αντίκτυπου και πρακτικές που στοχεύουν στην επίτευξη της μέγιστης απόδοσης των επενδύσεών τους. Χρησιμοποιεί τεχνικές όπως η εξατομίκευση της χρηματοδότησης ανάλογα με το είδος του ωφελούμενου (αγορά μεριδίων, εγγυήσεις, δάνεια και ιδιωτικά κεφάλαια επένδυσης). Παράλληλα, μέσα από την παροχή διοικητικής υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών δίνει τη δυνατότητα στις κοινωνικές επιχειρήσεις να

βελτιώσουν την οργανωτική τους δομή και να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στοχεύοντας πάντα στην ενδυνάμωση της βιωσιμότητάς τους (www.evpa.eu.com).

2.2.3. Ιδρύματα, Κληροδοτήματα και Εταιρείες

2.2.3.1. Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ)

Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους διεθνώς φιλανθρωπικούς οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα. Ενισχύει νομικά (όχι φυσικά πρόσωπα) πρόσωπα που ως σκοπό έχουν την παραγωγή κοινωνικής αξίας και κοινωνικού αντίκτυπου ενώ βασικές προϋποθέσεις για τη χρηματοδότησή τους αποτελούν η ορθή διαχείριση, η ουσιαστική διοίκηση και η βιωσιμότητά τους. Ενισχύει φορείς που έχουν δραστηριοποιούνται σε θέματα τέχνης και πολιτισμού, παιδείας, υγείας, αθλητισμού και κοινωνικής πρόνοιας ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Από το 1996 έως και τον Αύγουστο του 2020 δώρισε συνολικά άνω των 3 δισεκατομμυρίων ευρώ (3.114.824.000€) σε περισσότερους από 4.000 οργανισμούς σε 125 κράτη σε όλο τον κόσμο. Επιπλέον, ανέλαβε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που αφορούν στον πολιτισμό (Κέντρο Πολιτισμού ΙΣΝ), την ενίσχυση αναξιοπαθούντων κοινωνικών ομάδων (Πρόγραμμα: Δωρεές ενάντια στην κρίση στην Ελλάδα) και την υγεία (Πρόγραμμα: Δράση για τον Covid-19) (www.snf.org).

2.2.3.2. Κοινωφελές Ίδρυμα ΤΙΜΑ

Από την ίδρυσή του (2011) έως και σήμερα ενισχύει μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς της χώρας μας συμβάλλοντας στη δημιουργία κοινωνικού οφέλους με κύρια στόχευση την επίλυση προβλημάτων που αφορούν στην Τρίτη Ηλικία. Προϋποθέσεις για τη χορήγηση χρηματοδότησης αποτελούν η αποδεδειγμένα αποτελεσματική διοίκηση και η βιωσιμότητα των ωφελούμενων που δραστηριοποιούνται σε τομείς που αφορούν στην κοινωνική πρόνοια, στην υγεία, στην παιδεία, στην τέχνη, στον πολιτισμό και στις επιστήμες. Μόνο για το έτος 2020 το Ίδρυμα ΤΙΜΑ χρηματοδότησε 14 προγράμματα στήριξης ηλικιωμένων.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τα προγράμματα «EMFASIS AMKE», «GIVMED», «ONTISI» και «People Behind» (www.timafoundation.org).

2.2.3.3. Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση

Αποτελεί συνέχεια του κοινωφελούς έργου του Ιωάννη Λάτση. Ιδρύθηκε το 2005 και δραστηριοποιήθηκε στον σχεδιασμό, τη διαχείριση και τη χρηματοδότηση προγραμμάτων που αφορούν στην κοινωνική πρόνοια και ανάπτυξη, στην εκπαίδευση και την επιστήμη, στις τέχνες και τον πολιτισμό. Προτεραιότητες του Ιδρύματος αποτελούν οι κοινωνικά ευάλωτες ομάδες, οι κοινωνικές δομές, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, η έρευνα και ο πολιτιστικός πλούτος της Ελλάδας ενώ για να ικανοποιήσει περισσότερες και καίριες κοινωνικές ανάγκες έχει συνεργαστεί με αναγνωρισμένους κοινωνικούς φορείς της χώρας μας (www.latsis-foundation.org/ell).

2.2.3.4. Ίδρυμα Μποδοσάκη

Ιδρύθηκε το 1972 από τον Πρόδρομο Μποδοσάκη-Αθανασιάδη, με όραμα για μια κοινωνία αξιοκρατική, και την ενίσχυση των δυνατοτήτων και την ενδυνάμωση των προοπτικών των Ελλήνων που ζουν και δραστηριοποιούνται στη χώρα μας αλλά και στο εξωτερικό. Πηγή έμπνευσης του Ιδρύματος αποτελεί η παράδοση της φιλανθρωπίας και της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και των Ελλήνων της Διασποράς. Δραστηριοποιείται στους τομείς της παιδείας, της υγείας, του περιβάλλοντος και της ενίσχυσης της κοινωνίας των πολιτών. Βασικές προϋποθέσεις αποτελούν η διαφάνεια, η αξιοπιστία και η τακτική λογοδοσία. Από το 1972 έως σήμερα έχει διαθέσει πάνω από 450 εκατομμύρια ευρώ για να επιτύχει τους σκοπούς του. Ιδιαίτερα προάγει την κοινωνία ίσων ευκαιριών, την εκπαίδευση των νέων και τη στήριξη των ευπαθών ομάδων. Οι δράσεις του χρηματοδοτούνται από ίδιους πόρους αλλά και από πρωτοβουλίες του σε συνεργασία με ιδιώτες, Εταιρείες Κοινωνικής Ευθύνης και με εγχώρια ιδρύματα και ιδρύματα του εξωτερικού.

Επιπλέον, χρησιμοποιεί εναλλακτικούς τρόπους εξεύρεσης πόρων όπως το fundraising ενώ διαχειρίζεται και προγράμματα τρίτων όπως το πρόγραμμα Re-Granting. Τέλος, για να διευκολύνει την υλοποίηση έργων κοινωνικού αντίκτυπου ανώτερα στελέχη του Ιδρύματος προσφέρουν συμβουλευτικές υπηρεσίες και τεχνογνωσία σε οργανισμούς που το έχουν ανάγκη (www.bodossaki.gr).

2.2.3.5. The Hellenic Initiative

Η Ελληνική Πρωτοβουλία είναι ένα παγκόσμιο κίνημα της Ελληνικής Διασποράς που ενισχύει ελληνικούς οργανισμούς που στοχεύουν στην ενδυνάμωση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Ιδρύθηκε το 2012 από διακεκριμένα μέλη της ελληνικής διασποράς για να αντιμετωπίσει δύσκολες καταστάσεις που δημιουργήθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης που επικράτησε στη χώρα μας. Με πόρους από την ελληνική διασπορά και τους απανταχού φιλέλληνες φροντίζει για την οικονομική και επομένως και την κοινωνική ανανέωση των πληγέντων ελλήνων. Για τη μέγιστη επίτευξη του σκοπού της συνεργάζεται με κοινωφελείς οργανισμούς και ιδρύματα (Ιδρυμα Μποδοσάκη). Ενθαρρύνει καινοτόμες επιχειρηματικές ιδέες και συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας μέσα από προγράμματα όπως το Πρόγραμμα «Envolve Greece» όπου δαπανήθηκαν πάνω από 5 εκατομμύρια δολάρια σε νεοσύστατες ελληνικές επιχειρήσεις, το Πρόγραμμα «Venture Garden» μέσω του οποίου αναπτύχθηκαν και εφαρμόστηκαν περισσότερες από 400 καινοτόμες ιδέες σε ελληνικές επιχειρήσεις ενώ παράλληλα κινητοποιήθηκε και ένα μεγάλο δίκτυο ειδικών συμβούλων για το σκοπούς του και το Πρόγραμμα «ReGeneration» που ξεκίνησε το 2014 στο οποίο συνεργάζονται με την «The Coca-Cola Company» και είχε θετικά αποτελέσματα αφού λειτούργησε προς όφελος 300 ελληνικών επιχειρήσεων και βραβεύθηκε ως η κορυφαία Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων στη χώρα μας (www.thehellenicinitiative.org).

2.2.3.6. Η Action Finance Initiative

Πρόκειται για Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία που εδρεύει στον Νομό Αττικής, η οποία σκοπεύει στη διευκόλυνση της παροχής χρηματοδοτήσεων υπό τη μορφή

μικρών πιστώσεων για την υλοποίηση επιχειρηματικών ιδεών νεοσύστατων επιχειρήσεων οι οποίες στερούνται επενδυτικών κεφαλαίων. Επιπλέον, ενισχύουν την ελληνική επιχειρηματικότητα μέσα από την παροχή υποστήριξης και εκπαίδευσης των στελεχών νεοσύστατων και μη επιχειρήσεων. Ιδρυτικοί εταίροι της είναι ο γαλλικός οργανισμός «ADIE» και ο «ActionAid Hellas» οι οποίοι παρέχουν συνεχή και δωρεάν online υποστήριξη, συμμετοχή σε δωρεάν εργαστήρια και σε διαδικτυακά συνέδρια (<https://www.afi.org.gr/>).

2.2.3.7. The People's Trust

Πρόκειται για αγγλο-ελληνική πρωτοβουλία με την οποία ιδρύθηκε ένα μη κυβερνητικός οργανισμός με ιδιωτική χρηματοδότηση. Υποστηρίζει νεοφυείς και υφιστάμενες επιχειρήσεις ανεξάρτητα από τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιούνται. Στοχεύει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας μέσω της οποίας θα δημιουργηθούν πολλαπλασιαστικά οφέλη για την ελληνική οικονομία. Παρέχει μικροχρηματοδοτήσεις, που αγγίζουν τα 10.000€ υπό τη μορφή δωρεάς, και εξατομικευμένες υπηρεσίες επιχειρηματικής ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, καθοδηγεί και υποστηρίζει με διάφορους τρόπους και μέσα τις ωφελούμενες επιχειρήσεις, προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες εκπαίδευσης και διασύνδεσης και διοργανώνει εξειδικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (www.thepeoplestrust.org).

2.2.3.8. Σύμπραξη Εταιρειών – Οργανισμών

Υπάρχουν ελληνικές ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες συμπράττουν με άλλους φορείς με σκοπό την υλοποίηση προγραμμάτων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται δύο τέτοια παραδείγματα προγραμμάτων.

Ο ΟΠΑΠ, μέσα από το Πρόγραμμά του «Επιχειρηματική Ανάπτυξη» και σε συνεργασία με τον διεθνή μη κυβερνητικό οργανισμό Endeavor, προσφέρει προοπτικές σε αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας (www.dikaiologitika.gr).

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.) μέσω του επιχειρηματικού διαγωνισμού του «Ανοικτοί Επιχειρηματικοί Ορίζοντες», σε σύμπραξη με την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, δίνει την ευκαιρία σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς σπουδαστές, σε διδάκτορες, καθηγητές και ερευνητές, να υποβάλλουν προς κατάθεση και αξιολόγηση τα επιχειρηματικά τους σχέδια/ιδέες με την προϋπόθεση να διέπονται από καινοτομία και πρωτοτυπία σύλληψης. Προϋπόθεση για τη χρηματοδότησή τους αποτελεί το ότι η υλοποίησή τους θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσω της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας και της εφαρμογής τεχνολογικών καινοτομιών με θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον και στον πολιτισμό (www.eap.gr/el).

2.2.4. Διαδικτυακή Χρηματοδότηση Crowdfunding

Το Crowdfunding είναι ένα σχετικά νέο μέσο άντλησης κεφαλαίου. Σύμφωνα με τον Paul Belleflamme πρόκειται για μια ανοιχτή διαδικτυακή πρόσκληση προς ένα ευρύ φάσμα ιδιωτών με σκοπό την αποκόμιση μικρών, ανά ιδιώτη, χρηματοδοτήσεων. Μπορεί να έχουν τη μορφή δωρεάς, τη μορφή επιβράβευσης ή/και τη μορφή παραχώρησης δικαιώματος ψήφου με σκοπό την υποστήριξη συγκεκριμένων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Βασικό χαρακτηριστικό είναι η χρήση αποκλειστικά διαδικτυακών πλατφορμών και η συνακόλουθη μη ύπαρξη χρηματοοικονομικών μεσαζόντων. Συναντάται κυρίως σε περιπτώσεις νεοσύστατων επιχειρήσεων οι οποίες αποσκοπούν στη συμπλήρωση του αρχικού τους κεφαλαίου. Η επιβράβευση των εκάστοτε υποστηρικτών σχετίζεται μόνο ειδικά προνόμια υπό τη μορφή ανταμοιβής ενώ δεν αποκομίζουν μερίδιο επί των κερδών ή επί των μετοχών της επιχείρησης (Belleflamme et al. 2019).

2.2.4.1. Act4Greece

Πρόκειται για το πρόγραμμα της Εθνικής Τράπεζας το οποίο πραγματοποιείται στο πλαίσιο της κοινωνικής και αναπτυξιακής της δράσης. Δημιουργήθηκε μία διαδικτυακή πλατφόρμα η οποία μέσα από τη συγκέντρωση δωρεών επιδιώκει τη χρηματοδότηση προγραμμάτων που στηρίζουν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της πρόνοιας, της υγείας, της αλληλεγγύης, του πολιτισμού, της

πολιτιστικής επιχειρηματικότητας, της νεοφυούς επιχειρηματικότητας, της έρευνας, της κατάρτισης και της εκπαίδευσης. Τα προγράμματα υλοποιούνται από φορείς που επιλέγονται από την Εθνική Τράπεζα με κριτήριο την αξιοπιστία, την εμπειρία και την αποδεδειγμένη αποτελεσματικότητά τους σε προηγούμενες περιπτώσεις (www.act4greece.gr).

2.2.4.2. One-Up

Πρόκειται για πρωτοβουλία της «ΜΚΟ PRAKSIS» στο πλαίσιο του προγράμματος «Business Coaching Center». Μέσω αυτού δίνεται η δυνατότητα χρηματοδότησης εκτιμητέων ως βιώσιμων και υλοποιήσιμων επιχειρηματικών σχεδίων ατόμων τα οποία εκπαιδεύτηκαν στο «Praksis Business Center» ή εγκρίθηκαν από το «Praksis Business Coaching Center». Σε συνέντευξή του ο συντονιστής του προγράμματος Paul Kidner, τόνισε ότι οι διαδικτυακές δωρεές έχουν ως ελάχιστο ποσό έναρξης τα πέντε ευρώ και εξυπηρετούν κυρίως νεοφυείς επιχειρήσεις που με τον τρόπο αυτό καλύπτουν έως και το 98% του κεφαλαίου έναρξης τους. Τα χρήματα συλλέγονται και διαθέτονται σε εκείνους τους επιχειρηματίες που διαθέτουν σοβαρό και βιώσιμο επιχειρηματικό πλάνο συμπεριλαμβανομένων και των σχετικών επενδυτικών προτάσεων. Έως και το 2017 έχει φιλοξενήσει περισσότερες από είκοσι καμπάνιες χρηματοδότησης (www.businessnews.gr).

2.2.4.3. Good Funding

Δημιουργήθηκε από ανθρώπους με κοινωνική συνείδηση με βασική επιδίωξη την οικονομική ενίσχυση, μεταξύ άλλων, και μικρών κοινωνικών επιχειρήσεων για την επίτευξη των στόχων τους. Το απόφθεγμά τους είναι «Το καλό είναι το ταξίδι. Το άριστο είναι η ανταμοιβή.» Η διεθνής διαδικτυακή πλατφόρμα Good Funding παρέχει άμεση χρηματοδότηση, συχνά σε λιγότερο από 24 ώρες, η οποία φτάνει έως και τα 75.000 δολάρια, με ελάχιστη γραφειοκρατία και μέσα από απλουστευμένες διαδικασίες (www.goodfunding.com/).

2.2.4.4. Give & Fund

Η πλατφόρμα Give & Fund παρέχει τη δυνατότητα συλλογής χρημάτων σε ατομικές και ομαδικές πρωτοβουλίες, με απλό, οικονομικό, ασφαλή και διάφανο τρόπο και με σκοπό την ενίσχυση της αξίας της αλληλεγγύης. Η ειδική επιτροπή διαχείρισης εγκρίνει εκείνες τις περιπτώσεις που πληρούν τους όρους και τις προϋποθέσεις και ακολουθεί η δημοσίευση στο δίκτυο του Give & Fund όπου, όποιος επιθυμεί, επώνυμα ή ανώνυμα, παρέχει χρηματοδότηση οποιουδήποτε ποσού ή/και την προωθεί στο δικό του δίκτυο επαφών δρώντας έτσι ως πρεσβευτής της πρωτοβουλίας, αξιοποιώντας έτσι στο έπακρο τη δύναμη της online κοινότητας και των κοινωνικών δικτύων (www.giveandfund.com).

2.2.5. Διαγωνισμοί και Βραβεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

2.2.5.1. European Social Innovation Competition

Ο «Ευρωπαϊκός Διαγωνισμός Κοινωνικής Καινοτομίας» διοργανώνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις και με φορείς που στηρίζουν την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Λειτουργεί από το 2013 και προσφέρει, σε ετήσια βάση, τρία βραβεία ύψους 50.000€, σε κοινωνικές επιχειρήσεις που εφαρμόζουν καινοτόμες πρωτοβουλίες με σκοπό την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων που υπάρχουν στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η θεματολογία διαφέρει από χρόνο σε χρόνο αλλά πάντοτε αφορά σε ένα μείζον κοινωνικό θέμα (www.op.europa.eu).

2.2.5.2. Social Impact Award

Το πρόγραμμα «Social Impact Award» δραστηριοποιείται σε παγκόσμιο επίπεδο και προσφέρει ετησίως τρία έπαθλα ύψους 3.000€ σε τρεις φοιτητές οι οποίοι μέσα από την υλοποίηση της επιχειρηματικής τους πρωτοβουλίας παράγουν κοινωνική αξία. Προσφέρει επίσης την απαραίτητη τεχνογνωσία, όχι μόνο στους βραβευθέντες αλλά σε όλους τους συμμετέχοντες, μέσω της παρακολούθησης δωρεάν βιωματικών σεμιναρίων. Επιπλέον, οι δέκα πρώτοι συμμετέχουν σε εξειδικευμένο θερινό

εκπαιδευτικό σεμινάριο ώστε να είναι έτοιμοι να αναπτύξουν στο μέγιστο την επιχειρηματική τους ιδέα (www.socialimpactaward.net).

2.2.5.3. Χρηματοδοτικό Ταμείο της «Pernot Ricard»

Η επιχείρηση «Pernot Ricard» δημιούργησε πριν έξι χρόνια ένα χρηματοδοτικό ταμείο, που λειτουργεί σε ετήσια βάση και αναζητά σε διεθνές επίπεδο πρωτοβουλίες κοινωνικής επιχειρηματικότητας που έχουν ως μοναδικό σκοπό την αντιμετώπιση καίριων κοινωνικών προβλημάτων. Χρηματοδοτεί επιχειρηματικές ιδέες που σχετίζονται με την προστασία του καταναλωτή, την ίδρυση και τη βιώσιμη λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων γυναικών και την πολιτιστική ευαισθητοποίηση (www.pernod-ricard-hellas.com).

2.3.Αποτελέσματα έρευνας του 2017 για τη χρηματοδότηση των ελληνικών κοινωνικών επιχειρήσεων

Το 2017 πραγματοποιήθηκε έρευνα για το Πανεπιστήμιο Πειραιώς που αφορούσε τις μορφές χρηματοδότησης των κοινωνικών επιχειρήσεων. Το δείγμα αποτελούνταν κατά 40% από Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες, κατά 40% από Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, κατά 10% από Αστικούς Συνεταιρισμούς και κατά το υπόλοιπο 10% από Ειδικά Προγράμματα/Μορφώματα (Projects) παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών κοινωνικής αξίας.

Σύμφωνα με την έρευνα αυτή παρατηρήθηκε ποικιλομορφία όσον αφορά τις πηγές χρηματοδότησης των κοινωνικών επιχειρήσεων ενώ η έρευνα κατάληξε στα ακόλουθα αποτελέσματα:

- Κατά την διαδικασία έναρξης η πλειοψηφία των επιχειρήσεων του δείγματος χρησιμοποίησε ίδια κεφάλαια
- Οι περισσότερες επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα λειτουργούσαν με τα έσοδα από την επιχειρηματική τους δράση στην ελληνική αγορά.
- Το 50% των επιχειρήσεων επέλεξαν τη χρηματοδότηση ή την άντληση πόρων από δημόσιους φορείς, όπως δωρεάν παραχώρηση ακινήτου, χρησιμοποίηση προγραμμάτων ΟΑΕΔ για την κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών κ.ά.

- Ένα μικρό ποσοστό ενισχύθηκε από ιδιωτικές πρωτοβουλίες χρηματοδότησης (οργανισμοί και ιδρύματα)
- Ελάχιστες ήταν οι κοινωνικές επιχειρήσεις που προσπάθησαν να επωφεληθούν ή κατάφεραν τελικά να ενισχυθούν από κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα χρηματοδότησης
- Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι η δύσκολη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και η σαφής εφαρμογή του σχετικού νομοθετικού πλαισίου το οποίο ενθαρρύνει και διευκολύνει την ίδρυσή τους αλλά δεν τους παρέχει χρηματοδοτικές ιδέες και διευκολύνσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη και λειτουργία τους (Κοτσίνη, 2017).

Το συμπέρασμα που εξάγεται από την έρευνα αυτή είναι ότι, λόγω της πολυετούς οικονομικής κρίσης, της ελλιπούς ρευστότητας στην ελληνική αγορά και της μη αναγνωρισιμότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων, οδηγούνται στο να χρησιμοποιούν, στην πλειονότητά τους, δικούς τους πόρους και μέσα με αποτέλεσμα να μη τους δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης και πραγματοποίησης κερδοφόρων επενδύσεων. Βασίζονται στις δικές τους δυνάμεις και κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό τους που απαρτίζεται από δημιουργικά άτομα με καινοτόμες ιδέες και εναλλακτικό τρόπο σκέψης αλλά και από άτομα που ενισχύουν τις δράσεις των κοινωνικών επιχειρήσεων προσφέροντας αφιλοκερδώς τις υπηρεσίες τους στο πλαίσιο του εθελοντισμού (Brooks, 2010).

Στον ακόλουθο πίνακα αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένοι από τους βασικούς φορείς χρηματοδότησης κοινωνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας.

Πίνακας 5: Φορείς χρηματοδότησης ελληνικών Κοινωνικών Επιχειρήσεων (Κ.Ε.)

Επωνυμία	Τοποθεσία	Δράσεις
Συνεταιριστικές Τράπεζες	Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρος, Δράμα, Καρδίτσα, Χανιά, Ηράκλειο	Παροχή χρηματοδοτήσεων με έμφαση στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις
Action Finance Initiative	Αθήνα	Παροχή πρόσβασης σε φορείς χρηματοδότησης και σε φορείς κατάρτισης

The People's Trust Κοινοφελές Ίδρυμα Α.Κ.Λασκαρίδη	Αθήνα	Αγγλοελληνική μη κερδοσκοπική οργάνωση. Παρέχει μικρές χρηματοδοτήσεις σε νεοφυείς Κ.Ε.
Praksis: One Up Crowding-funding & Business Coaching Centre	Αθήνα	Ενίσχυση νεοφυών Κ.Ε. με τη συγκέντρωση του κεφαλαίου έναρξης τους από δωρεές του κοινού μέσω της διαδικασίας crowdfunding
Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας	Θεσσαλονίκη	Υποστήριξη επενδύσεων με κοινωνικό αντίκτυπο ιδιαίτερα σε ότι αφορά την επαγγελματικά αποκατάσταση ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες
Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας	Αθήνα	Παροχή χρηματοδότησης για την ενίσχυση φορέων ΚΑΛΟ όπως ορίζονται στον Ν.4430/16
Γεν.Γραμματεία Δημόσιων Επενδύσεων & ΕΣΠΑ	Αθήνα	Κάλυψη κεφαλαίου κίνησης ίσου με ποσοστό επί των εξόδων του προηγούμενου έτους της Κ.Ε.
Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος	Αθήνα	Παροχή επιχορηγήσεων σε Κ.Ε.
Ίδρυμα Μποδοσάκη	Αθήνα	Παροχή επιχορηγήσεων υπό προϋποθέσεις σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις
Ίδρυμα Ι.Σ. Λάτση	Αθήνα	Παροχή επιχορηγήσεων με κοινωνικό αντίκτυπο
Κοινοφελές Ίδρυμα ΤΙΜΑ	Αθήνα	Παροχή επιχορηγήσεων σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις με έμφαση στην τρίτη ηλικία
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Αθήνα	Παροχή χρηματοδότησης σε αγροτικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμούς

Πηγή: www.foreis-kalo.gr

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ

Οι ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας παρουσιάζουν δυναμική διάθεση συμβάλλοντας έτσι στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ωστόσο, παρατηρούνται αδυναμίες και αστοχίες οι οποίες θα μπορούσαν να αποφευχθούν εάν υπήρχε ορθή καθοδήγηση και ενδυνάμωση τόσο κατά τη διαδικασία εκκίνησής τους όσο και κατά τη διάρκεια λειτουργίας τους. Ορισμένες προτάσεις – συστάσεις, όπως αποτυπώθηκαν μετά από σχετική έρευνα και έκθεση του Υπουργείου Εργασίας-Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, παραθέτονται ακολούθως και αφορούν:

- Στην τροποποίηση του Νόμου 4430/2016 (απλοποίηση διαδικασίας εγγραφής στο Μητρώο ΚΑΛΟ, ευελιξία όσον αφορά τα κριτήρια, εισαγωγή αξιόπιστων ελεγκτικών μηχανισμών),
- Στην εφαρμογή μιας σφαιρικής επικοινωνιακής στρατηγικής και ευαισθητοποίησης του κινήματος των φορέων ΚΑΛΟ
- Στην κρατική χρηματοδότηση του ελάχιστου κεφαλαίου έναρξης (με επιχορηγήσεις και δάνεια) με ευνοϊκούς όρους στις νεοσύστατες επιχειρήσεις της ΚΑΛΟ
- Στην παροχή φορολογικών κινήτρων σε νεοφυείς επιχειρήσεις ΚΑΛΟ με πεδίο δράσης σε αποκεντρωμένες περιοχές
- Σε ευνοϊκότερους όρους λειτουργίας και δράσης και εφαρμογή ειδικών όρων σε κοινωνικές επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούν άτομα από ευπαθείς ομάδες
- Στην εκπαίδευση στελεχών και δυνητικών στελεχών ΚΑΛΟ μέσω δοκιμασμένων και προγραμμάτων
- Στην εισαγωγή εξειδικευμένων προγραμμάτων εξειδίκευσης για τη μέτρηση του κοινωνικού αντίκτυπου και
- Στην ανάθεση σε εξειδικευμένες στην ανεύρεση κοινωνικών πόρων ομάδες για τον εντοπισμό εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης (www.foreis-kalo.gr).

Οι επιχειρήσεις του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας αποτελούν ένα αναπτυσσόμενο οικοσύστημα, το οποίο αν ενισχυθεί κατάλληλα και επαρκώς από το κράτος και από μια σειρά άλλων φορέων μέσω εναλλακτικών τρόπων

χρηματοδότησης, ευέλικτης και απλουστευμένης νομοθεσίας και παροχής εξειδικευμένης κατάρτισης και εκπαίδευσης, μπορεί να αναπτυχθεί σημαντικά ακόμη και μέσα στα επόμενα χρόνια.

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Κιού, Β., «Crowdfunding and Equity Crowdfunding: Χρηματοδότηση από το πλήθος ή διαδικτυακή μικροχρηματοδότηση», 2015

Κοτσίνη Η., «Επιχειρηματικές ευκαιρίες και μορφές άντλησης κεφαλαίων στο πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας», 2017, Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Πειραιώς, σελ.65-71

Belleflamme Paul & Lambert, Thomas & Schwienbacher, Armin, “Crowdfunding Dynamics, 2019, Available at

SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3259191> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3259191>

Brooks, A.C., «Κοινωνική επιχειρηματικότητα: Μία σύγχρονη προσέγγιση στη δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου, 2010, μετάφραση Σοκοδήμος Α., Αθήνα: Ίων/Εκδόσεις Έλλην σ. 88-89

Dees, JG, «Επιχειρηματικοί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί: Τι κάνετε όταν οι παραδοσιακές πηγές χρηματοδότησης πέφτουν; Επιχειρηματική κριτική Harvard», 1998, 76, pp. 55–67

Hall J., Gregory A., Daneke & Michael J. Lenox, “Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions and future directions”, Journal of Business Venturing 25, pp. 439-448

Siqueira, A.C.O. Guenster, N. Vanacker, T. Crucke, S., “A longitudinal comparison of capital structure between young for-profit social and commercial enterprises”, Journal of Business Venturing, Vol.33 (2), pp. 225-240

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

www.act4greece.gr/

www.afi.org.gr/

www.ashoka.org/en-gr

www.bankofkarditsa.com/

www.bodossaki.gr/

www.businessnews.gr/epixeiriseis/aeiforia-eke/

www.cityportal.gr, «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα-Κοινωνική καινοτομία», Διεθνές Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2020

www.dikaiologitika.gr, «Πώς θα ενταχθείτε στο πρόγραμμα επιχειρηματικής ανάπτυξης “ΟΠΑΠ Forward”», 2018, Μπέσκος Σωτήρης

www.eap.gr/el/anakoinvseis-ekdilwseis/anakoinwseis/pros-tous-foitites-tou-eap/8757-anoiktoi-orientes-3

www.ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en

www.ec.europa.eu/growth/smes/cosme/index_el.htm

www.espa.gr/elibrary/Anthr._Dynamiko_Ekpaideusi_2014GR05M9OP001_1_4_el.pdf

www.ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en, «EU Programme for Employment and Social Innovation (EaSI)

www.ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_EL_KI0213413ELN.pdf, “Horizon 2020: Το πρόγραμμα Πλαίσιο της Ε.Ε. για την Έρευνα και την Καινοτομία», σελ. 11-15

www.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/cosme/index.html

www.evpa.eu.com/

www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/a_ces11042-2012_00_00_tra_etu_el.pdf

www.foreis-kalo.grwww.e-nomothesia.gr/, «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις», Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, Νόμος 4019/2011, Νόμος 4430/2016, άρθρα 9, 10 & 39, ΙΙΙ, παρ. (ε) & (στ)

www.foreis-kalo.gr/sites/files/SSE_in_Greece_GR.pdf, «Έκθεση για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία στην Ελλάδα», Μελέτη 2018, British Council // Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σελ. 12-15

www.giveandfund.com

www.gr.boell.org/el/2014/08/29/odigos-dimioyrgias-koinonikon-epiheiriseon, Αδάμ, Σ., «Οδηγός Δημιουργίας Κοινωνικών Επιχειρήσεων», 2014, Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδας

www.facebook.com/bioscoop.gr/

www.facebook.com/IONIANRECYCLE/posts/1198757820153100/

www.kalo.gov.gr/category/nea/prosklisis/, Πρόσκληση για τα κέντρα στήριξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας: «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Διεύθυνσης Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

www.kean.gr/

www.koinonikosantiktypos.gov.gr

www.koispekerk.gr, «Ευρωπαϊκή Διάκριση του Κοινωνικού Συνεταιρισμού (Κοι.Σ.Π.Ε.) Κέρκυρας για την εφαρμογή Καλών Πρακτικών σε Κοινωνικά Υπεύθυνες Συμβάσεις», “Making Socially Responsible Public Procurement Work: 71 Good Practice Cases”, 2020

koinsep.org, Δίκτυο ΚοινΣΕΠ, «Σε πλήρη λειτουργία το Κέντρο Στήριξης ΚΑΛΟ Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Υποστήριξη», 2020

www.epixeiro.gr/article/49501, «Ελληνική διάκριση στο 6ο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας», 2017

www.latsis-foundation.org/ell

www.lifo.gr/now/greece, «Δεξιότητες Ζωής: Αναπτύσσοντας Κοινωνικούς Επιχειρηματίες»: Διαγωνισμός επιχειρηματικότητας από το British Council», 2020

www.op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/54ed83d5-43fd-11ea-b81b-01aa75ed71a1

www.pankretabank.gr

www.pernod-ricard-hellas.com/pernod-ricard-hellas-csr-strategy

www.poll2019.trust.org/country/?id=greece, «The best countries to be a social entrepreneur 2019», Thomson Reuters Foundation

www.snf.org

www.socialimpactaward.net/

www.socialvalue.gr/el/

www.thehellenicinitiative.org

www.thepeoplestrust.org

www.timafoundation.org

www.trust.org, Thomson Reuters Foundation, 2019

www.yrakr.gr, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας

www.viomecoop.com/